

INDUSTRIJSKO-GOSPODARSKI PREGLED

Uređuje: Dušan Ražem

AD Plastik proizvodi dijelove za Maserati

AD Plastik dobio je novi posao proizvodnje dijelova za novi proizvod u Maseratijevoj proizvodnoj liniji, i to za luksuzni Maseratijev model Levante. Model Levante početkom ožujka bit će prikazan na sajmu automobila u Ženevi. Time Maserati ulazi na konkurentno, ali unosno tržište luksuznih automobila Sport Utility Vehicle, tzv. SUV-ova, koji nalikuju terencima. Tvrtka AD Plastik tako je prva postala razvojni partner za neki luksuzni model automobila, jer je dosad uglavnom proizvodila dijelove za vozila srednje klase.

Izvor: Privredni vjesnik 3916 od 22. veljače 2016.

Federacija BiH prodaje svoj udjel u Bosnalijeku

U idućih mjesec dana Federacija BiH će na Sarajevskoj burzi ponuditi svoj paket dionica farmaceutske tvrtke Bosnalijek. Udio Federacije BiH u Bosnalijeku je 19,25 %, što iznosi 1 507 724 dionice. Na burzi će se ponuditi cijeli paket dionica po minimalnoj cijeni od 15,5 konvertibilnih maraka po dionici. Ukupna zarada prodajom tog paketa bila bi 23 369 000 konvertibilnih maraka.

Prvi čovjek Agencije za privatizaciju u FBiH Drago Vrbić kaže da je pravi trenutak za prodaju manjinskih udjela koje Federacija ima u tvrtkama te da svako odugovlačenje povlači opasnost od novog pada cijene dionice. "Na temelju svih podataka kojima raspolažemo, rukovodeći se dubinskom analizom, Bosnalijek bilježi konstantan rast prihoda od prodaje. Dobit je lani iznosila 11,2 milijuna konvertibilnih maraka, što predstavlja rast od 10,4 % na godišnjoj razini", pojašnjava Vrbić ističući kako se u ovom slučaju ne radi o privatizaciji, već o prodaji te da bi volio čuti zašto ove dionice nisu ranije prodane s obzirom na to da su tada cijene dionica bile znatno veće.

Izvor: Privredni vjesnik 3920 od 21. ožujka 2016.

Hrvatska proizvodnja sredstava za pranje i čišćenje

Davna su to bila vremena kad se za čišćenje doma upotrebljavao ocat, pčelinji vosak ili alkohol. Ponuda se danas razvila u toliko mjeri da za svaku zonu ili nečistoću imamo posebno sredstvo za čišćenje. U proizvodnji sredstava za pranje i čišćenje u 2014. godini u Hrvatskoj su registrirane 33 tvrtke, pri čemu većina tvrtki proizvodi male količine, uglavnom tekućih proizvoda za pranje i čišćenje. U toj grani industrije zaposleno je oko 1117 radnika, a ostvaren je prihod od 972 milijuna kuna, dok je ukupni prihod godinu ranije, odnosno 2013. iznosio 954 milijuna kuna. Podatci tako pokazuju da proizvodnja sredstava za pranje i čišćenje svojom kvalitetom već godinama uspješno konkurrira uvoznim proizvodima i bilježi kontinuirani rast.

"Usprkos krizi i recesiji, ova je proizvodnja u 2010. godini iznosila 92 043 t, dok je u 2014. iznosila čak 126 440 t, što predstavlja godišnju stopu rasta veću od 7 %. Za takav rast proizvodnje najzaslužnije su naše najveće tvrtke Saponia iz Osijeka, Labud

iz Zagreba i Meteor iz Đakova", istaknula je Marina Biškupec iz Sektora za industriju i IT Hrvatske gospodarske komore.

Saponia na čelu kolone

Saponia je jedan od vodećih proizvođača sredstava za čišćenje s tradicijom dugom 122 godine. Njezin put razvoja kretao se od obrtničke radionice za proizvodnju sapuna do najvećeg proizvođača deterdženata i sredstava za pranje u kućanstvu u ovom dijelu Europe. U 2014. godini Saponia Grupa ostvarila je ukupni prihod veći od 1,05 milijardi kuna, s time da u tom rezultatu prihodi od prodaje na hrvatskom tržištu sudjeluju s 54,4 %, dok prihodi od prodaje u inozemstvu sudjeluju s 45,6 %.

"Potrošači i promjene u načinu života određivali su smjer razvoja i unaprijeđenja proizvoda te je danas Saponia sa svojim brendom Arf prisutna u većini domaćinstava u Hrvatskoj", kaže direktorica marketinga Saponije Tihana Kostenko. "Početak izgradnje povjerenja potrošača u naše proizvode potječe iz vremena kad je glavno i gotovo jedino sredstvo za čišćenje bio Vim. Promjene u strukturi površina u domaćinstvu i nastojanje da se u što kraćem vremenu kvalitetno očisti cijeli dom iniciralo je razvoj Arfa. Široka paleta univerzalnih i specijaliziranih sredstava za čišćenje pod ovom krovnom markom iz godine u godinu bilježe rast prodaje i stvara se sve čvršća veza između brenda i potrošača", istaknula je direktorica marketinga Saponije. Dodaje kako je *Arf cream* njihov najznačajniji proizvod, vodeći po tržišnom udjelu u kategoriji abrazivnih sredstava za čišćenje u Hrvatskoj, ali i u cijeloj Adria regiji. "Unatoč sve većoj zastupljenosti specijalista i padu volumena cijele kategorije, *Arf cream* je i 2015. godine imao rast prodaje za 3 %, dok je na izvoznim tržištima prodaja rasla za 10 %. Takav trend očekujemo i ove godine, a poseban naglasak u tržišnoj komunikaciji stavljen je na daljnji rast udjela specijaliziranih sredstava za čišćenje s obzirom na to da je u 2015. cijela grupa proizvoda Arf ostvarila rast prodaje za 9 % u odnosu na 2014., a proizvodnja je dostigla skoro 7000 t", ističe Tihana Kostenko te napominje kako je preduvjet za daljnji rast, pogotovo u uvjetima relativno niske lojalnosti potrošača, kontinuirano ulaganje u razvoj novih proizvoda te inoviranje postojećih, uz nužna ulaganja u tehnološku podršku.

U 2015. godini Saponia je ostvarila ukupne prihode od 753,6 milijuna kuna, što je rast od 7,9 % u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Rast od 7,4 % bilježe i prihodi od prodaje koji iznose 736,9 milijuna kuna. U njihovoj strukturi, podjednako sudjeluje prodaja na domaćem i na inozemnom tržištu.

Veći izvoz nego uvoz

Dvije druge domaće tvrtke koje ostvaruju značajne rezultate u proizvodnji sredstava za čišćenje su Meteor i Labud. Meteor je u 2014. ostvario oko 53 milijuna kuna, a Labud nešto više od 153,4 milijuna kuna prihoda. Važno je istaknuti kako je đakovački Meteor tijekom prošle godine postao vlasnik Labuda, te tako juriša na još jači tržišni udio. Kako raste proizvodnja, raste i izvoz, a uvoz stagnira. Tako je u 2014. godini izvoz sredstava za pranje i čišćenje pripremljenih za maloprodaju bio veći za 2437 t i izno-

sio je 49 856 t, a najveći izvoznik je Saponia, dok je uvoz bio 47 419 t. "Domaći su proizvođači svojom tradicijom i kvalitetom stekli povjerenje potrošača, tako da danas na našem tržištu više od 40 % sredstava za pranje i čišćenje čine domaći proizvodi", istaknula je Marina Biškupec.

Važnost kupovanja domaćih proizvoda

Prema zadnjim istraživanjima koje je objavila HGK 2015. godine, gotovo 98 % građana čulo je za akciju *Kupujmo hrvatsko*, a više od 91 % slaže se da treba kupovati hrvatske proizvode te je gotovo 80 % njih spremno izdvojiti nešto više novca za hrvatski proizvod jednake kvalitete kao strani. "Ako uspoređujemo ovaj podatak s podatcima iz 2008. kada je tek 70 % građana izjavilo da preferira hrvatske proizvode, vidljiv je znatan pomak u svijesti hrvatskog potrošača. Naravno, u praksi na tržištu postoji jasan raskorak između izjava i stavova hrvatskih potrošača i navika u kupnji. Još uvijek je znatna razlika između postotka potrošača koji izjavljuju da preferiraju hrvatske proizvode i onih koji stvarno to i čine", kaže voditeljica marketinga Labuda Milica Damjanović te dodaje kako se u zadnjih pet godina i na tržištu primjećuju znatni pomaci u navikama potrošača u korist hrvatskih proizvoda te da tome svjedoči i rast tržišnih udjela i prodaje hrvatskih proizvoda u odnosu na inozemne.

Milica Damjanović ističe kako je više razloga koji pridonose takvim navikama potrošača, kao što su kontinuirano ulaganje i rast konkurentnosti hrvatskih proizvoda, zatim atraktivne cjenovne ponude, širina asortimana i neosporan rast kvalitete i praćenja modernih trendova u ponudi domaćih proizvoda. U Labudu i Meteoru su posebno ponosni na tri svoja glavna brenda Čarli, Sanitar i Permetal. "Naravno da taj uspjeh nije došao preko noći i rezultat je kontinuiranog rada i ulaganja, ali je svakako i rezultat prepoznavanja kvalitete i povećane lojalnosti hrvatskih potrošača prema našim proizvodima, na čemu smo iznimno zahvalni i to nas potiče da budemo još bolji. Osim toga, tu je i kontinuirano osvješćivanje potrošača o važnosti kupnje domaćeg proizvoda te prisutnost u medijima, odnosno oglašavanje. Neosporan je i presudan utjecaj hrvatskih maloprodajnih lanaca koji potenciraju plasman i pozicioniranje kvalitetnih hrvatskih proizvoda kako na domaćem tako i na inozemnim tržištima", kaže Milica Damjanović te dodaje kako se recesija također trajno odrazila na promjene navika potrošača i dodatno izoštrila percepciju o važnosti kupovanja kvalitetnih domaćih proizvoda koji potiču domaće gospodarstvo.

Izvor: Ilijana Crgić, Privredni vjesnik broj 3915 od 15. veljače 2016.

MOL smanjuje investiranje

MOL planira smanjiti investicije i više se usmjeriti na imovinu bližu Mađarskoj, koja i nakon pada cijena nafte može dobro poslovati, najavio je Berislav Gaso, direktor mađarske naftne tvrtke zadužen za istraživanje i proizvodnju. U posljednje dvije godine MOL je proširio poslovanje u Norveškoj i Britaniji kako bi svoj portfelj povećao s manje rizičnom imovinom. Najavio je da dok nalazišta u Sjevernom moru ne budu profitabilna s cijenom nafte od 30 dolara po barelu, i dalje postoje potencijali od imovine u Mađarskoj i Hrvatskoj.

Izvor: Privredni vjesnik 3914 od 8. veljače 2016.

Proizvodnja bioplina u Hrvatskoj

Izrazito nepovoljna situacija u stočarskoj proizvodnji, nestajanje malih gospodarstava, otežan plasman proizvoda na tržište zbog konkurencije uvoznih proizvoda – najkraći je rezime stanja u

hrvatskoj poljoprivredi, a napose u stočarskoj djelatnosti. Pored nužnih strateških promjena i dugoročnih odrednica razvoja te činjenice iziskuju i ulaganja u nova znanja i tehnologije s ciljem poboljšanja proizvoda i povećanja konkurentnosti na tržištu. Toga su itekako svjesni i u Hrvatskoj gospodarskoj komori, stoga svojim članicama sustavno nude programe edukacije i upoznavanja s novim tehnologijama. Tim su povodom prošloga tjedna u Hrvatskoj gospodarskoj komori – Županijskoj komori Osijek, predstavnici njemačke tvrtke Schaumann Agri, ali i domaći stručnjaci i znanstvenici, održali predavanje za slavonske stočare.

Proizvodni menadžer za preživače i voditelj farme muznih krava Schaumann Hulsenberg dr. Tobien Lermann upoznao je domaće stočare s najmodernijim metodama hranidbe i reprodukcije. Povod toga predavanja bilo je nepovoljno stanje u stočarskoj proizvodnji u Hrvatskoj, koja je devedesetih godina prošloga stoljeća bila perjanica hrvatske poljoprivrede, izvezno orijentirane s pozitivnom izvoznom platnom bilancom. Tome u prilog nekoliko je podataka iznio organizator i domaćin ovoga predavanja Ernest Nađ, viši stručni suradnik HGK-ŽK Osijek napominjući kako smo samo dvadesetak godina kasnije dodirnuli samo dno u govedarskoj i svinjogojskoj proizvodnji.

"Proizvodnja mlijeka koja je bila veća od 800 milijuna došla je na 472 milijuna litara, broj krava je prepolovljen, a još je gora situacija u svinjogojskoj proizvodnji, gdje je potrošnja Hrvatske 2,4 milijuna tovnih svinja, dok je prema podatcima Uprave za veterinarstvo u 2015. godini zaklano oko 730 000 komada", istaknuo je Nađ. Gledajući značaj stočarske proizvodnje za cjelokupnu nacionalnu ekonomiju, njezin razvoj nosi veću zaposlenost, veći BDP, veća proračunska sredstva i na lokalnoj i na državnoj razini, smatra Nađ i dodaje kako ta proizvodnja prije svega treba biti sanirana i konsolidirana te treba iznaći mjere koje će pobuditi tu proizvodnju kako bi Hrvatska došla na grane koje po proizvodnim kapacitetima i tradiciji proizvodnje zaslužuje.

Ocijenjeno je da bi razvoju hrvatskog stočarstva umnogome pomoglo uvođenje obnovljivih izvora energije koji bi farmerima dugoročno omogućili jeftiniju energiju te time i cijenom konkurentniji proizvod. Prije svega tu se misli na upotrebu bioplinskih postrojenja i proizvodnju bioplina u proizvodnji električne energije. U Energetskoj strategiji Republike Hrvatske fokus je stavljen na obnovljive izvore energije, a bioplin je vrlo interesantan energetske oblik, odnosno konverzija organske tvari u energiju. Velike količine organskog otpada mogu se rabiti kao sirovina, što znači da bioplinska postrojenja imaju funkciju, s jedne strane energetske proizvodnje i zaštite okoliša, odnosno racionalnog gospodarenja resursima. Bioplin se rabi za proizvodnju toplinske i električne energije i s obzirom na to da Republika Hrvatska uvozi određeni dio električne energije, to je prilika da se taj deficit energije nadoknadi.

Problem rezerviranih kvota

Kad je riječ o bioplinskim postrojenjima, situacija u Slavoniji i Baranji je dobra jer je i logično da se takva postrojenja stacioniraju u poljoprivrednoj regiji. Najveći lider u proizvodnji bioplina je Agrokro, koji ima oko 12 MW proizvodnje električne energije kroz bioplinska postrojenja uz plan od oko 40 MW. Problem je to što trenutačno među malim poljoprivrednicima nema značajnijih ulaganja u taj oblik proizvodnje energije jer do sada nije postojao ni zakon koji bi ih stimulirao. Tek sada, izmjenom zakona kroz poticajnu tarifu, gdje se sufinanciraju postrojenja do 300 kilovata, otvara se mogućnost malim farmerima. "To međutim treba gledati i kroz mogućnost udruživanja više malih farmera koji zajedno mogu osigurati izgradnju jednog takvog biopostrojenja. Na postojbi problem jer su sve kvote za biopostrojenja rezervirane i popunjene. Mišljenja sam da u proizvodnji obnovljivih izvora energije ne bi trebalo ići s kvotama, već na maksimalno iskorišćenje

nje svih resursa za nove izvore energije, sve dok se ne popune praznine i potrebe za uvoz energije. Primjerice, i Njemačka je odustala od kvota, te idu maksimalno. Dugoročno to znači da ćete dobiti jeftiniju energiju, što znači i konkurentnost vaših proizvoda.

Investicije se isplate za sedam do deset godina ovisno o tome što se koristi kao sirovina. Neke se pak isplate već i za pet godina. Ulaganja se kreću u rasponu od 3,5 do 5 milijuna eura za postrojenja do jedan MW, ovisno naravno o tehničkim rješenjima, o tome koliko je postrojenje automatizirano", tvrdi prof. dr. sc. Davor Kralik s osječkog Poljoprivrednog fakulteta, dodajući kako veliki proizvođači ulažu u takvu tehnologiju jer kao sigurni vlasnici sirovina imaju sirovinsku osnovu.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Grad Osijek također su ušli u projekt gdje su osnovali Centar za obnovljive izvore energije, koji u budućnosti planira izgraditi bioplinsko postrojenje od 680 kilovata i u kojem bi se rabio kuhinjski otpad iz restorana Studentskog centra, bolnice, organski otpad iz zoološkog vrta, biomasa s javnih površina, a dio biomase bi sami proizvodili.

"Ima perspektive i u ovom znanstvenom dijelu. Što se tiče malih investitora, oni za sada nisu pokazali veći interes za ulaganja u bioplinska postrojenja baš zbog toga što ne mogu proizvesti potrebnu sirovinu. No u Austriji postoje bioplinska postrojenja od 50 do 150 kW, što znači da se ne mora ići na maksimalnih 300 kW. Prvi zakon od 2007. godine govorio je o poticajnim tarifama, limitirao je bioplinska postrojenja do jednog MW i preko toga i mnogi su tada išli iskoristiti te poticaje zbog bolje cijene, tako da se mali proizvođači nisu ni natjecali. Kvote su sada sve popunjene, velike tvrtke koje imaju svoj veliki stočni fond i sirovinu "bezecirale" su kvote. Tu je lider Agrokor, u Slavoniji Žito i Osatina su se nametnuli i tu nema puno prostora za male", pojašnjava Davor Kralik.

Izvor: Svetozar Sarkanjac, Privredni vjesnik 3916, 22. veljače 2015.

Proizvodnja boja i lakova u Hrvatskoj

Statistika bilježi lagani trend pada proizvodnje u industriji boja i lakova u razdoblju od 2010. do 2014. godine, što je posljedica krize koja je prouzročila padajući trend u graditeljstvu – grani koja je osnovni konzument upravo tih proizvoda. "No izlaskom iz krize i oporavkom aktivnosti u graditeljstvu, postoji potencijal za povećanje proizvodnje i potrošnje boja i lakova", objašnjava poslovna tajnica Udruženja kemijske industrije Hrvatske gospodarske komore Renata Patarčić, dodajući da najnoviji statistički podatci za 2015. pokazuju kako je u toj godini ipak rasla proizvodnja boja i lakova za 5,6 % u odnosu na 2014. Drugim riječima, 2014. u nas je bilo proizvedeno 44 622 t, a u 2015. godini 47 133 t boja i lakova.

Prema službenim podacima Fine za 2014. godinu, u proizvodnji boja i lakova u Hrvatskoj je bilo registrirano 46 tvrtki koje su imale ukupno 638 zaposlenih. U istoj godini ta grana industrije ostvarila je ukupni prihod od 620 490 615 kn, što čini 0,4 % ukupnoga prihoda hrvatske prerađivačke industrije.

"Dugu tradiciju poslovanja proizvođača boja i lakova u Hrvatskoj obilježava izvanredno visoka kvaliteta proizvoda i širina asortimana s dobrom prodajnom mrežom. Industriju boja i lakova karakterizira moderna i automatizirana proizvodnja, visoka produktivnost, ekološka osviještenost i moderna energetska uređenost. Industrija premaza treba i može pridonijeti boljem stanju okoliša, stoga tvrtke investiraju u napredne proizvode na vodenoj bazi, ulažu u inovativne ideje i u unapređenje proizvodnih tehnika, što se može zaokružiti kao ulaganje u istraživanje i razvoj", kaže Renata Patarčić dodajući kako su ulaganja u nove proizvode i poboljšanja postojećih iznjedrila brojne nove pro-

izvode, zahvaljujući kojima naše tvrtke spremno konkuriraju i najvećim stranim proizvođačima boja i lakova na hrvatskom tržištu, a kvaliteta domaćih proizvoda prepoznata je i na zahtjevnim inozemnim tržištima.

Zamjena proizvoda

U 2014. godini izvezeno je boja i lakova u vrijednosti od 312 847 136 kn, pretežno u zemlje u okruženju, i to u najvećim količinama u Sloveniju, Bosnu i Hercegovinu, Srbiju, Italiju, Tursku i Makedoniju, dok uvoz iznosi 1 073 972 338 kn, što konkretno pokazuje koliki prostor postoji za zamjenu uvoznih proizvoda domaćima i kvalitetnijima. Dvije najveće tvrtke u proizvodnji boja i lakova prema ukupnom prihodu u 2014. godini su Hempel iz Umaga (90 zaposlenih) i Chromos Svjetlost iz Lužana (129 zaposlenih). Hempel, koji je 2015. godine proslavio 100. obljetnicu postojanja, bavi se proizvodnjom premaza za zaštitu brodova u brodogradnji i održavanju, za zaštitu postrojenja i metalnih konstrukcija u industriji, za zaštitu jahti i čamaca te za dekorativu (boje i lakovi; razrjeđivači i drugi pomoćni materijali). Chromos Svjetlost, također s tradicijom proizvodnje boja od gotovo 100 godina, proizvodi temeljne (antikoroziivne) i završne boje za zaštitu metala i drva, boje za unutarnje zidove i beton, fasadne boje, boje za horizontalnu signalizaciju te druge proizvode za primjenu u graditeljstvu.

Manje novih projekata

Ivan Krišto, direktor tvrtke Iskra Zelina, kaže kako je situacija na tržištu za proizvođače boja i lakova i dalje vrlo loša. "Očito je utjecaj recesije i dalje prisutan te će oporavak trajati dulje nego što se mislilo. Recesija je najjače pogodila građevinski sektor. Kriza u građevinarstvu imala je za posljedicu smanjenje novih projekata odnosno obujma radova u novogradnji. Opća nelikvidnost je naročito naglašena u građevinskom sektoru i uzrokuje veliki problem. Sirovine koje proizvođači kupuju za proizvodnju boja i lakova uglavnom su stranog podrijetla i plaćaju se avansno ili uz kratku odgodu plaćanja, a svoja potraživanja za prodane proizvode naplaćuju u puno dužim rokovima. Uz to, kupovna moć stanovništva i dalje nikako ne kreće uzlaznom putanjom što se reflektira i na potrošnju boja i lakova", objašnjava nam Ivan Krišto. Pokretanjem investicijskog vala, povećanjem kupovne moći stanovništva i smanjenjem stope nelikvidnosti, smatra on, stvorit će se predujveti za bolje poslovanje svih, pa tako i proizvođača boja i lakova. "Potencijal se krije u boljem korištenju domaćih resursa i angažiranju većeg broja nezaposlenih, osobito mladih ljudi koji uz dobar poticaj mogu i trebaju biti zamašnjak našeg gospodarstva. Ne manje važan je i stalni rad na poboljšanju poslovne klime. Pesimizam koji se uvukao u stanovništvo svakako je jedan od najvećih razloga vrlo slabe osobne potrošnje. Umjesto za potrošnju, građani se odlučuju za štednju", napominje.

Timski rad

Iako okolnosti na tržištu ne idu na ruku hrvatskim proizvođačima boja i lakova, nastavlja Krišto, zaista se može reći da hrvatski proizvođači idu uz bok s inozemnom konkurencijom. "Kvaliteta boja i lakova proizvedenih u Hrvatskoj ne zaostaje za kvalitetom proizvoda koji dolaze s ostalih tržišta. Proizvodnja boja i lakova zahtijeva timski rad različitih profila visokoobrazovanih stručnjaka – a njih nikad nije kod nas nedostajalo. Posljednjih godina veliki naglasak u svijetu se stavlja na proizvodnju ekoloških boja i lakova. I u tom segmentu mogu potvrditi da hrvatski proizvođači ulažu veliki napor kako bi odgovorili tom izazovu", naglašava on dodajući kako je Iskra kemijska industrija proizvodna tvrtka koja je osnovana u Zagrebu 1868. godine. "Ponajprije zahva-

ljujući njenim djelatnicima uspjela se održati sve do današnjih dana. Zadnjih nekoliko godina tvornica doživljava svoj preporod. Osim što je jedan od vodećih proizvođača boja i lakova u Hrvatskoj, Iskra je poznata i po proizvodnji sredstava za čišćenje, ljepila, svijeća i autokozmetike. Sva svoja ulaganja usmjeravamo u razvoj novih, inovativnih proizvoda te proširenje asortimana. Naši stručnjaci kontinuirano rade na razvoju i unapređivanju proizvodnih procesa i formulacija kako bismo kupcima ponudili visokokvalitetne proizvode”, pojašnjava Krišto.

Tako je sredinom prošle godine tvrtka lansirala na tržište Hrvatske liniju proizvoda namijenjenih dekorativnoj zaštiti unutarnjih i vanjskih zidova. “A već u prvoj polovini ove godine ponudit ćemo tržištu brzosušive premaze za zaštitu metalnih i drvenih površina. Uz sve navedeno, briga za okoliš je temeljna odrednica našeg poslovanja”, ističe on.

Velik uvoz iz EU-a

Jakša Singer, član društva i prokurist tvrtke Sitor, Tvornica boja iz Slavenskog Broda, kaže nam kako svi oni koji posluju u ovoj djelatnosti u Hrvatskoj imaju velikih problema u nepotrebnom administriranju s mnogo ministarstava – zdravstva, zaštite okoliša... “Osim toga, dobivanje građevinske dozvole za novi pogon je prilično složeno i dugotrajno jer je isprepletano mnogo zakona i uredbi, pa procedura nije jasna ni nadležnim tijelima za izdavanje građevinskih dozvola”, ističe on. Uvoz boja i lakova iz Europske unije, nastavlja Singer, je velik. Procjenjujemo, napominje on, da domaći proizvođači uvoze oko 15 %. Zatim, domaći proizvođači u stranom vlasništvu kao što je, primjerice, Hempel, unose 25 %, a po 30 % otpada na proizvode iz država bivše Jugoslavije i Europe.

Problem je, naglašava, to što proizvodi iz neeuropskih zemalja nisu regularni, tj. sve kemikalije u njima moraju biti registrirane u Europskoj uniji i zadovoljavati određene norme koje propisuju uredbe. “Tako dolazi do neloyalne konkurencije”, tvrdi Singer dodajući kako se velik potencijal za poboljšanje poslovanja i rasta te industrije, osim u stopiranju neregularnog uvoza iz neeuropskih zemalja, krije i u deregulaciji i pojednostavljenju. “Dakle, treba se prilagoditi EU gdje je sve mnogo jednostavnije i gdje, primjerice, nema kazni, već usmjeravanje, savjetovanje i pomoć – sve je u funkciji rada i razvoja”, smatra on.

Tablica – Pregled proizvodnje boja i lakova u razdoblju od 1990. do 2015. godine

Godina	Proizvodnja
1990.	79 916
2000.	33 724
2009.	54 230
2010.	57 352
2011.	57 242
2012.	50 027
2013.	50 382
2014.	44 622
2015.	47 133

Izvor: Boris Odorčić, Privredni vjesnik 3916 od 22. veljače 2016.

Recikliranje tekstila u Hrvatskoj

Čarape s rupom, tzv. krumpirom ili hlače s bakinom zakrpom na koljenima odavno nemaju svoje mjesto u većini domova u razvijenoj svijetu. Jer tekstil, kao i društvo, već dulje vrijeme ima

prefiks potrošački i ljudi se sve rjeđe odlučuju zakrpati oštećenu ili iznošenu odjeću. Međutim iskorištena odjeća, ručnici, posteljina, šeširi ili torbe mogu imati više od jedne uloge. Neoštećen otpadni tekstil može se ponovno naći na policama *second hand* shopova ili, primjerice, u dobrotvornim udrugama koje ga potom razvrstavaju kako bi došao u ruke beskućnicima, građanima lošijeg imovinskog stanja ili osobama u nerazvijenim dijelovima svijeta poput Afrike. Ne manje važna činjenica jest i ta da se dio otpadnog tekstila može reciklirati i ponovno upotrijebiti kao sirovina u nekoliko industrija.

U Ministarstvu zaštite okoliša i prirode kažu nam kako se otpadni tekstil može upotrijebiti u proizvodnji materijala za izolaciju i zaštitu podnih obloga koji se koriste u građevinarstvu za povećanje energetske učinkovitosti. Uz sektor građevinarstva, reciklirani tekstil upotrebljava se u automobilskoj industriji, industriji namještaja, poljoprivredi, higijeni... Prema podacima Hrvatske agencije za okoliš i prirodu, udio tekstilnog otpada u komunalnom otpadu u Hrvatskoj iznosi oko 3 %. Količina proizvedenog komunalnog tekstilnog otpada u 2013. iznosila je oko 50 000 t, odnosno oko 12 kg po stanovniku godišnje. U 2013. prijavljene su 202 t odvojeno sakupljenog tekstilnog komunalnog otpada za potrebe reciklaže.

Kako bi se povećale količine odvojeno prikupljenog tekstilnog otpada, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode donijelo je Pravilnik o otpadnom tekstilu i obući. Pravilnik je stupio na snagu 1. studenoga 2015. godine te je njime omogućeno da građani tekstilni otpad ostavljaju u posebnim spremnicima u trgovinama tekstilom i obućom ili njihovoj blizini. Obvezu postavljanja spremnika za otpadni tekstil imaju trgovine čiji je prodajni prostor veći od 400 četvornih metara. Za tvrtke koje se bave reciklažom otpadnog tekstila veće količine odvojeno prikupljene sirovine na domaćem tržištu znače niže troškove proizvodnje. Zbog nedostatka odvojeno sakupljenog tekstilnog otpada domaće tvrtke tu sirovinu uglavnom nabavljaju iz uvoza, što povećava cijenu proizvodnje.

Anđelko Švaljek, direktor Regeneracije, kaže nam kako je ta zabočka tvrtka započela s prikupljanjem tekstilnog otpada prije više od 60 godina. “Tvrtka je zapravo i osnovana 1954. kao razvrstaonica tekstilnih otpada da bi se nekoliko godina nakon toga, kupnjom prvih strojeva za proizvodnju netkanog tekstila, počeli proizvoditi materijali iz recikliranih materijala, a koji svoju primjenu nalaze u različitim industrijama kao što su građevinarstvo, izolacije, autoindustrija i industrija namještaja”, ističe. Regeneracija je do 2011. godine tekstil prikupljala u znatno manjoj mjeri nego što to čini danas. “Naime, prošle godine prikupili smo 3500 t otpadnog tekstila, plan za 2016. je 6000 t, a naše ukupne potrebe su trenutno 8000 t. Cilj nam je u potpunosti zamijeniti sirovinu koju uvozimo iz Italije i Njemačke vlastitom, odnosno proizvedenom u Regeneraciji”, objašnjava nam.

Dva su izvora otpadnog tekstila. Jedan je otpadni tekstil iz raznih industrija, a drugi iz kućanstava, odnosno stara odjeća. “Svake godine raste udio tekstila prikupljenog iz kućanstava i upravo se tu krije velik potencijal. Istraživanja govore da se godišnja količina tekstila koji se odlaže kao otpad u Europskoj uniji po čovjeku kreće od 12 do 15 kg, dok je u Hrvatskoj to otprilike 4 kg. Regeneracija u ovom trenutku uspijeva oporabiti oko 0,5 kg od navedene količine”, napominje Švaljek.

Manjkavosti pravilnika

Činjenica je da kod građana još uvijek ne postoji dovoljna razina svijesti o tome da se stari tekstil, umjesto na smetlište, može odložiti na za to predviđena mjesta, čime značajno mogu pridonijeti očuvanju okoliša. Međutim, u zadnje vrijeme stvari se po tom pitanju mijenjaju, a za to je u određenoj mjeri zaslužan i novi Pravilnik o otpadnom tekstilu i otpadnoj obući. “Uz neke manjkavosti ovog pravilnika, koji bi s vremenom trebao biti doraden, držimo da je on dobar korak ka zaokruživanju cjelokupnog

procesa. To je, naime, dugotrajan proces na kojem bi svi uključeni trebali još mnogo raditi", kaže. Prikupljeni otpadni tekstil u Regeneraciji se sortira i na linijama za tzv. trganje, gdje se pretvara u vlakno – sirovinu za proizvodnju različitih materijala za potrebe već spomenutih industrija. "Slikovito rečeno – stara majica koja danas završi u Regeneraciji, za nekoliko dana može biti ugrađena u neki dio prtljažnika u Mercedesu", ističe Švaljek.

Prikupljanje i uporaba tekstilnog otpada za Regeneraciju znače niže troškove proizvodnje te u konačnici i otvaranje novih radnih mjesta u pogonima za reciklažu. "Naši osnovni ciljevi su da se daljnjim razvojem i ulaganjima u ovaj segment poslovanja pozicioniramo kao jedinstvena i najveća tvrtka u toj tržišnoj niši u Europi, uz osiguranje dugoročnog profitabilnog poslovanja i uz davanje snažnog doprinosa očuvanju okoliša, što smatramo neizmjenljivo važnim za Hrvatsku kao zemlju s iznimnim poljoprivrednim i turističkim potencijalom", naglašava. Stoga je Regeneracija u listopadu 2015. godine pokrenula investicijski ciklus u kojem, među ostalim, do 2018. u dio koji uključuje recikliranje tekstilnog otpada, planira uložiti oko šest milijuna eura.

Krađe iz spremnika

Socijalna zadruga Humana Nova Čakovec sakuplja, sortira i prodaje rabljeni tekstil, odjeću i obuću, redizajnira odjeću, šiva reciklirane tekstilne i druge uporabne proizvode te organizira i provodi radionice recikliranja tekstila, krojenja i šivanja. Djeluje na području sjeverozapadne Hrvatske. Krajem 2015. osnovana je i Socijalna zadruga Humana Nova Zagreb, čiji se početak djelovanja na tržištu očekuje početkom svibnja 2016. godine.

Upravitelj Humane Nove Ivan Božić kaže nam kako socijalna zadruga zapošljava petnaestak osoba. A kao neprofitno društveno poduzeće otvara vrata za brojne rehabilitacijske i radno-terapijske procese članica zadruga – lokalne udruge osoba s invaliditetom. Posljednje dvije godine, u suradnji s međunarodnim, nacionalnim i lokalnim organizacijama, intenzivno radi na razvoju partnerske mreže za uspostavu regionalnih i lokalnih centara za ponovnu upotrebu tekstila u Hrvatskoj. Humana Nova je u 2013. godini prikupila 115 t otpadnog tekstila. Godinu dana kasnije sakupljeno je 250 t, a 2015. godine 370 t. "Postavljeno je 15 kontejnera na području sjeverozapadne Hrvatske, svakodnevno primamo donacije građana te nekoliko puta godišnje organiziramo akcije sakupljanja na unaprijed definiranim lokacijama. Sakupljamo sve vrste tkanina, odjeću, zavjese, stolnjake... sve što građani više ne trebaju. Jedino nemamo rješenje za stare madrace, no do kraja godine namjeravamo riješiti i taj problem", ističe on dodajući kako je plan u bližoj budućnosti proširiti se na namještaj, igračke, robu široke potrošnje (žlice, vilice, čaše, tanjure...) i elektronički otpad. Među problemima s kojima se socijalna zadruga susreće tijekom prikupljanja otpadnog tekstila, Božić ističe krađe iz spremnika, koje su, nažalost, gotovo svakodnevna pojava. "Građani se pak u većoj mjeri teško odriču svojih

odjevnih predmeta, bilo da su oni preveliki, premali, istrošeni. No vjerujem kako će se s vremenom promijeniti i stanje svijesti te će se sakupljati dovoljne količine tekstila", napominje on.

Mali dućan

Proces sortiranja tekstila je relativno lagan posao, te u njega zajedno uključuje marginalizirane skupine na tržištu rada, mahom osobe s invaliditetom. "Sakupljeni tekstil, odjeća i obuća sortira se u sortirnom pogonu Zadruga na čistu i neoštećenu odjeću, koja se prosljeđuje na daljnju prodaju u Mali dućan Humane Nove, u nekoliko *second hand shopova* u Hrvatskoj, korisnicima Centra za socijalnu skrb u Čakovcu i Varaždinu te putem donacija najpotrebitijima u lokalnoj zajednici. Zatim, čista i ne popotuno čitava odjeća prosljeđuje se u šivaonu zadruga na doradu, čime postaje čitava odjeća ili redizajnirana odjeća namijenjena prodaji u Malom dućanu Humane Nove, dok se višak sakupljenog tekstila, odjeće i obuće koji Zadruga ne može zbrinuti na domaćem tržištu prodaje stranom kupcu iz Belgije. Čista i oštećena odjeća upotrebljava se kao repromaterijal u proizvodnji novih inovativnih i kvalitetnih proizvoda – kućnih papuča, torbi i torbica, šalova... koji se prodaju u Malom dućanu Humane Nove te na *webshopu* i drugim partnerskim/suradničkim dućanima u Hrvatskoj i regiji. Istrošena i zamrljana odjeća i tekstil recikliraju se u industrijske krpe za brisanje, a gumbi, zatvarači i slično postaju repromaterijal u proizvodnji proizvoda od recikliranih materijala", objašnjava on dodajući kako se neupotrebljiv tekstilni otpad prosljeđuje za reciklažu u zabočku Regeneraciju. Dakle, sakupljanjem i sortiranjem moguće je zapošljavanje društveno isključenih osoba kroz proces stvaranja nove vrijednosti odbačenih predmeta i proizvodnju kvalitetnih i inovativnih proizvoda. Tako Zadruga aktivno pridonosi održivom razvoju lokalne zajednice, smanjenju siromaštva i očuvanju okoliša. Osim toga, uz ulaganja, većoj količini prikupljenog otpadnog tekstila svakako može pridonijeti bolja komunalna infrastruktura, tj. više spremnika i zelenih otoka te snažnija briga građana o važnosti odvojenog prikupljanja raznih vrsti otpada.

Izvor: Boris Odorčić, Privredni vjesnik 3920 od 21. ožujka 2016.

Slovenska farmaceutska industrija i zapošljavanje

Dvije ključne farmaceutske tvrtke u Sloveniji lani su poprilično investirale, ali i zapošljavale – Krka stotinjak ljudi, a Lek je u novim pogonima otvorio 348 novih radnih mjesta. Lek je završio 2015. godinu s 3350 zaposlenika, dok ih je Krka imala u Sloveniji 4907, a u inozemstvu 5657 – sveukupno 10 564 zaposlenika. Za Krku je značajno da 55 % svih zaposlenika ima visokoškolsku izobrazbu. U Leku takvu izobrazbu ima 47 % zaposlenika, među kojima je i 410 magistara i doktora znanosti. Krka se u tom pogledu može pohvaliti sa 152 doktora znanosti te s 347 magistara znanosti.

Izvor: Privredni vjesnik broj 3921 od 28. ožujka 2016.